

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציון מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד
"תפארת רפאל" עטרת שרה"
ע"ש רבי רפאל זכיון בן פינחס זצ"ל ע"ש מנ"ש שרה זכיון בת דינה ע"ה
נוסדו בשנת תשכ"ז (1967) בתל אביב

פְּרִשְׁתָּה: פִּינְחָס

עֲלוֹן מִס': 1,914 | תשפ"ב

ליקט וערך: הרב רפאל זכיון שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב

העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זכיון שליט"א

"נִצַּר תֵּאֲנֶה יֹאכַל פְּרִיָּה" - עֲנוּוָה וְהִתְמַדָּה, יְבִיאוּ לְפִיסָגָה!

בפרשתנו הועבר שרביט המלוכה. משה רבינו, הרועה הנאמן, איש האלוקים, סמך את ידיו על יורשו וממשיך מורשתו. את שתי ידיו סמך עליו, את כל חכמתו העביר לו: "מִשָּׁה קָבַל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמִסְרָהּ לַיהוֹשֻׁעַ". הבחירה הייתה על פי ה', אבל יש להניח שהיא עוררה השתאות, בלשון המעטה. אל לנו לשכוח כי היה זה דור דעה, "שהקטנה שבנשותיהם גדולה מיחזקאל הנביא". והיו בהם שרי עשרות, שרי חמישים, שרי מאות ושרי אלפים, וראשי השבטים ושבעים הזקנים. ומכולם - נבחר יהושע בן נון. הנחבא אל הכלים, השקט והצנוע, משרת משה!

במה זכה? לא רק אנו שואלים זאת, גם באותו דור תמהו על כך. "פני משה כפני החמה, פני יהושע כפני לבנה. זקנים שבדור אמרו: אוי לאותה בושא, אוי לאותה כלימה" (בבא בתרא עה.). פירש רבינו חיים מוולוז'ין זצ"ל: לחמה, לשמש, יש אור עצמי. היא מקור האור. כך משה רבינו, היה איש אלוקים, נבחר לגואל בטרם נולד, ובלידתו נתמלא הבית אורה - מי ידמה לו, מי ישווה לו! אבל יהושע, הרי היה רק כפני לבנה. לירח אין מאור עצמי. הוא מקבל את אורו מהשמש. ועל כך הצטערו וקוננו הזקנים שבדור: מדוע אנו לא היינו כיהושע, מדוע אנו לא קלטנו את אור החמה, את אורו של משה רבינו!

ובאמת, במה זכה יהושע מכולם? חז"ל השמיעונו זאת באומרם, שנתקיים בו הכתוב: "נִצַּר תֵּאֲנֶה יֹאכַל פְּרִיָּה" (משלי כז). הוא מסמל את סוד ההתמדה, הנחישות, הדביקות במטרה. עליו נאמר: "למד לשמה, וסוף הכבוד לבוא" (נדרים סב.). כאשר משה רבינו עליו השלום עלה למרום לקבל את התורה, עזב יהושע בן נון את המחנה - עזב, למעשה, את מקור החיים: את המן שירד שם בכל בוקר - ליווה את משה רבינו עד למרגלות ההר ונשאר שם, מצפה לירידתו. יום, יומיים, שלושה. עשרה ימים, עשרים, שלושים, ארבעים. נעשה לו נס, וירד לו מן לעצמו, עברו (יומא עו). אות הוקרה לתלמיד המחכה לרבו. כדי להיות הראשון שיראהו ברידתו, כדי שיוכל ללוותו את כברת הדרך אל המחנה. אולי ישמע מפיו עוד אימרה, הכוונה, הדרכה, דין והוראה! וזה סוד ההצלחה! הפעילות המתמדת, העיקשת, החתירה ללא ליאות. בלי קולות וברקים. בענווה ובצינועה, להתקדם אל הפיסגה.

כמו רבי אברהם, מוכר הירקות מהעיר לובלין שבפולין. מרן החיד"א זצ"ל מספר עליו, ב"שם הגדולים". רבינו שלמה לוריא, המהרש"ל זצ"ל, רבה של לובלין, קם לילה אחד והשתומם. הוא שמע כיצד, בדומית הליל, לומד בעל חנות הירקות שמתחת לדירתו סוגיא עמוקה וסבוכה, ומפרשה בבהירות ועמקות נפלאה. השתומם המהרש"ל, ושלח לקרוא לו. בא רבי אברהם בדחילו ורחימו אל רב העיר, ונשאל שאלה עמוקה בש"ס. השיב שהוא עם הארץ, בור ונבער מדעת. גזר עליו המהרש"ל בגזירת מרא דאתרא, ורבי אברהם נענה. ענה בעמקות וברוב בקיאות עד שהיו הדברים מאירים ושמחים. רק בקשה אחת ביקש, תנאי אחד התנה: שהרב ינצור את הדברים בסוד, ולא יגלה לאיש על למדנותו. בשנת של"ג, כאשר המהרש"ל עמד להיפטר מן העולם, ציוה כי לאחר מותו יכתירו לרב את מוכר הירקות... פרנסי הקהילה הנדהמים עשו כדבריו, אבל רבי אברהם הוא שסירב, והסכים רק לאחר הפצרות מרובות. ומסיים החיד"א, באמרו: "ומי שיש לו לב יקח מוסר השכל, עד כמה הצניעות והענווה היא אמצעי להגיע לתורה לשמה ולהכמה!"

השיב את-חמתי (כה, יא) - חמתי אותיות חי-מת, שאותיות מת נכנסו בין אותיות חי והייתה מגפה בישראל. ופינחס השיב את חמתי, השיב את המוות מן החיים, לכן שכרו שיחיה לעולם, כי פינחס הוא אליהו. (שמנה לחמו)

בְּקִנְאוֹ אֶת-קִנְאֹתֵי בְּתוּכֶם (כה, יא) - אף על פי שהיה מקנא קנאת ה', נשאר בתוכם מעורב עם ישראל ולא היתבדל מהם. (רבי יצחק מזורקא)

הנני נתן לו את-בריתי שלום (כה, יב) - מעשה פינחס בפרשת בלק ושכרו בפרשה הבאה. **למדנו מכך**, שכשאדם עושה מעשה קנאות אין למחר לתת לו את שכרו, עד שיבדקו את מטרתו אם כוונתו לשם שמים. (הסמ"ג)

תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל (כה, יג) - למשה היה נראה שפינחס עשה את מעשהו מתוך ש"קנא לאלוקיו", אבל באמת כוונתו הייתה "לכפר על בני ישראל" - הוא מסר את נפשו על אהבת ישראל. (רבי ישראל מזור"ן)

ואשר יוציאם ואשר יביאם (כו, יז) - **יביאם** בגימטריה **נביא**, כלומר יפקוד עליהם איש אשר יהיה נביא להם. וכן **את יהושע בן-נון ראשי תיבות נביא**. (שמנה לחמו)

כצאן אשר אין-להם רעה (שם) - בפסוקים אלו **"ח תיבות כמספר השנים שפרנס יהושע את ישראל**. זה הוא שאמר הכתוב: **"כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל"** (בעל הטורים)

השם פינחס נזכר בכל התנ"ך כשהוא מלא עם האות יו"ד, והנו"ן שאחרי היו"ד נקראת בשווא נע כדן, לאחר חיריק מלא. חוץ מפינחס בנו של עלי הכהן שנכתב בכתיב חסר. כיום, רבים כותבים בלי יו"ד ואינו נכון, וברוב החומשים נדפס שם הפרשה למעלה בכתיב חסר כשאינו מנוקד, בזמן שבאותו עמוד נדפס בגוף התורה השם מלא בניקוד. בשמות גטין נפסק לכתוב פינחס מלא יו"ד, ובדיעבד כשר גם בכתיב חסר. **יש שמצאו רמז** שלפינחס נעשו עשרה ניסים כאות י', והיו"ד זעירא שהיה שפל רוח, ופינחס בגימטריה יצחק ששניהם ממידת הדין.

שננו

בקהילת פרנקפורט שבגרמניה, בעת רבנותו של **רבי פינחס הלוי הורוויץ** בעל הפלא"ה, שימש בבית הכנסת המרכזי חזן, אשר הצטיין בקולו הערב אבל לא ביראת שמים, ורבים ריננו כי מתנהג הוא בקלות ראש ואינו מקפיד על המצוות. כשראה החזן את הערצתם של המתפללים לתפילתו הערבה, בא אל ראשי הקהילה ודרש בעזות פנים להעלות את משכורתו כחזן ולהשוותה עם משכורתו של הרב. שמע רבי פינחס את דרישת החזן ואמר: **"עליך נאמר עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפינחס..."**

מושגים ביהדות

תמוז

בט"ז בתמוז ב'תמ"ח, ראו בני ישראל שמשה בושש לדרת מן ההר ועשו את **'עגל הזהב'** מתכשיטי האספסוף. הנשים לא רצו לתת את תכשיטיהן, ולכן ניתן להן 'ראש חודש' שהוא כיום מועד, ולא תעשינה בו מלאכה. **ב"ט בתמוז** עלה **משה רבנו** שוב להר סיני ל-40 יום ולילה להתפלל על עם ישראל אחר מעשה העגל. **בכ" בתמוז** ב'תמ"ט, הגיעו **המרגלים** לבא חמת בגבול ארץ ישראל, ומת איוב מארץ עוץ. מסופר עליו כי **"היה האיש ההוא, תם וישר וירא אלהים וסר מרע"**. איוב הוא דמות שנויה במחלוקת בחז"ל.

סיפור השבוע

פינחס הוא אליהו

פינחס הוא אליהו הנביא לפי קבלת חז"ל, וזכה לחיים נצחיים. ואמרו במדרש שבכל מוצאי שבת קודש נכנס אליהו הנביא לגן עדן ויושב תחת עץ החיים וכותב את זכויותיהם של ישראל, עם מקדשי שביעי, המשמרים את השבת כהלכתה. זה אחד הטעמים להזכרת אליהו הנביא בזמירות למוצאי שבת. וטעם נוסף, לפי שאין אליהו בא לבשר את הגאולה בערב שבת, כדי שלא להפריע את ההכנות לשבת, ובשבת אינו בא משום איסור תחומין, על כן מבקשים אנו במוצאי שבת שיחיש את בואו ויבשרנו. **במוצאי שבת היה הגאון הקדוש רבי יוסף חיים זצ"ל** מסתגר בחדרו אשר בעליית ביתו, ואיש לאו הורשה לעלות לעליה באותן שעות. עד מהרה פשטה השמועה שהרב הדומה למלך לומד באותן שעות עם אליהו הנביא זכור לטוב. ביקשו חכמי בגדד לעמוד על אמיתות השמועה, והטילו על הגאון רבי יהושע שרהבני, מתלמידי הרב, שיעלה לעליה וישאל שאלה סבוכה שהתקשו בפתרונה. שמח רבי יהושע לשליחות, וקיווה שהנה תהיה לו ההזדמנות לראות את אליהו הנביא. נכנס לבית הרב ושם פעמיו למדרגות העולות לעליית הגג. אך התקרב לדלת, וזו נפתחה לפתע. הרב יצא אליו ואמר: **"חכם יהושע**, בבית המדרש מתחבטים עתה בשאלה פלונית" - אותה שאלה שהייתה בפיו - **"לך ואמור להם שכך וכך תשובתה"**, ושב מיד אל החדר, והדלת סגרה אחריו. לא הצליח רבי יהושע להציץ לחדר, ואת פני התישבי לא ראה...

יוסיף חכמה

פרשת פינחס וימי בין המצרים

"ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי" - פרשת פינחס, עוסקת בתחילתה, בשכר ששילם הקב"ה לפינחס על המעשה שהוא עשה בהריגתו של זמרי בן סלוא, כפי שקראנו בשבת שעברה, בפרשת בלק. זו גם השבת שבדרך כלל גם מברכין בה את חודש אב. **הגמרא במסכת תענית כט. מביאה:** כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה. פרשת פינחס, נקראת בימי 'בין המצרים', ואם כך יש לחבר את הפרשה לימי בין המצרים.

המשנה במסכת תענית ד, ו אומרת: חמשה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והבקעה העיר, ושרף אפסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל... **נשאלת השאלה:** ובטל התמיד - וכי רק התמיד בוטל?! - בוטלה כל העבודה, לא רק התמיד, לא היו מוספים... שום קרבן לא נעשה. ברגע שבוטל התמיד, בוטל הכול. **והתשובה תקשר אותנו לפרשת פינחס:** אם אתה רואה, שהמשנה שמה דגש על "בוטל התמיד", משמע שזה תחילתה של המפלה של עם ישראל, זה תחילת החורבן. השלב הבא המתבקש מאלי - הבקעה העיר... כל זמן שהיה קורבן התמיד, הם לא יכלו להבקיע את העיר. ברגע שהסירו את ההגנה - יש להם את היכולת להבקיע את העיר... **אומר דוד המלך** בתהלים קו, ל: **"ויצמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה"**. מסבירה הגמרא במסכת ברכות מסבירה שפינחס **התפלל:** א"ר חלבו אמר רב הונא, כל הקובע מקום לתמילתו, אלוהי אברהם בעזרו... ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום? דכתיב (בראשית יט, כז) **"וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם"**, ואין עמידה אלא תפילה שנאמר ויעמוד פינחס ויפלל. כיום אין לנו קורבן תמיד, אבל יש לנו תפילה במקום קורבנות: **"וישאלמה פרים שפתינו"**, כשם שפינחס הצליח לעצור מגיפה בזכות תפילה - כך אנו יכולים למנוע הרבה מגיפות בכוח התפילה. בדיוק כשם שהם לא הצליחו להבקיע את החומה כאשר קורבן התמיד הוקרב במזבח.

יוסיף דעת

פינחס הוא אליהו

במדבר ובזוהר נאמר שפינחס זה אליהו, שזכה לעלות בחייו לגן עדן ולא מת כדרך כל האדם. מפני מעשה קנאותו בהריגת זמרי בן סלוא ולכן נתן לו הקב"ה את בריתו שלום. **אליהו הנביא** מושיב כל צדיק וצדיק בגן עדן ומוציא מגיהנום את הצדיקים וסובל במקומם, ולכן מזכירים את אליהו הנביא בזמירות של מוצאי שבת קודש. **הפוסקים דנו,** אם אשתו של אליהו הותרה להינשא לאיש אחר אחרי שעלה בסערה השמימה, ואם זה נקרא שהסתלק מן העולם. **רש"י מביא,** כי בחמישה מקומות מוזכר שם יעקב מלא עם וא"ו ואליהו חסר בחמישה מקומות ונקרא אליה, מפני שיעקב נטל אות אחת משמו של אליהו כערבון עד שיבוא ויבשר גאולת בניו. **לפני ביאת המשיח,** יבוא אליהו ויבשר לנו על ביאתו. **וכתב רבי יהונתן אייבשיץ,** שאליהו יבוא רק כאשר הגאולה תבוא בעתה (בזמנה), אבל אם תבוא הגאולה באופן של אחישנה לפני הזמן, לא יבוא אליהו לבשר ומשיח יבוא מיד. מסיבה זו מקדימים ב"הרחמון" שבברית מילה את ביאת המשיח לנבואת אליהו, מפני שתחילה אנו מתפללים על הגאולה שתבוא מהר. ואם לא נזכה אנו מבקשים שתבוא הגאולה באופן של 'בעתה' בבשורת אליהו. **מערת אליהו בהר הכרמל,** היא המערה בה הסתתר אליהו בבריחתו ממלכי ישראל. אל המקום נוהרים רבים וסגולות רבות נקשרו במערה, בייחוד לריפוי חולי רות.

"נר ה' נשמת אדם" - פטירת הצדיקים זצוק"ל בחודש תמוז - צדיקים במיתתן נקראו חיים"

הרב אלעזר אבוחצירא
כ"ז תמוז תשע"א (2011)
"בבא אלעזר"
בנו של רבי מאיר אבוחצירא ונכדו של הבבא סאל

הרב יעקב חי ציון עדס
כ"ז תמוז תשכ"ג (1963)
ראש ישיבת 'פורת יוסף'
ואב בית דין רבני בירושלים

הרב בן-ציון אבא שאול
י"ט תמוז תשנ"ח (1998)
ראש ישיבת 'פורת יוסף'
ומגדולי הרבנים והפוסקים בירושלים

הרב אברהם פטאל
י"ט תמוז תשמ"א (1981)
מרבני עולי "ארם צובא"
חמו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

הרב יוסף קאנאח
י"ח תמוז תש"ס (2000)
חבר בית הדין הרבני הגדול ומנהיגים של יהודי תימן בארץ ישראל

אימרת השבוע

"המחפש את חסרונותיהם של אחרים חוטא לעצמו, שכן באותה שעה אין הוא מפשפש במומי עצמו" (רבי ישראל מרוז'ין)

מדור ההלכה על פי הראשון לציין הגאון
מן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ס

עֵשֶׂה לְךָ רֵב

הלכות צום יז' בתמוז

א. נאמר בזכריה: "כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמגדים טובים והאמת והשלום אהבו". ופירושו חז"ל, צום הרביעי זה צום י"ז בתמוז, כי חודש תמוז הוא הרביעי לחודש ניסן. והכל חייבים להתענות בארבעה צומות הללו, ואסור לפרוץ גדר. ואין הדבר תלוי ברצון הקהל. חיוב התענית הוא מזמן עלות השחר עד צאת הכוכבים, שהוא כעשרים דקות אחר שקיעת החמה.

ב. אין לשטוף הפה בבוקר בהתעוררו משינתו בתעניות צבור. ובמקום צורך יש להתיר כשאינו נותן בפיו יותר משיעור רביעית בבת אחת, [דהיינו שמונים ואחד גרם], ויודע בעצמו שיוכל להזהר שלא יבלע מן המים. וכן מותר לצחצח שיניו במשחת שיניים בתעניות צבור על הדרך הנ"ל, למי שקשה לו בלי לצחצח את שיניו.

ג. מי ששכח וברך ביום התענית על דבר מאכל, או משקה, יטעם ממנו משהו כדי שגרונו יהנה. שאם לא יטעם יעבור על איסור ברכה לבטלה שלדעת הגאונים הרמב"ם והשלחן ערוך איסורו הוא מן התורה, ואילו טעימה בצומות אלה היא מדרבנן. וימשיך בתעניתו ויאמר עננו, שטעימה מועטת מאד אין עליה תורת אכילה.

ד. בארבע תעניות צבור, המוזכרות בפסוק, שהם יז' בתמוז, ט' באב, צום גדליה, ו-י' בטבת, אומר השליח צבור "עננו" בתפילת החזרה, בשחרית ובמנחה, בין ברכת גואל ישראל לברכת רפאנו. וחזתם: "העונה לעמו ישראל בעת צרה".

ה. יש נוהגים להפטיר במנחה "דרשו ה' בהמצאו". ומנהג בני ספרד שלא להפטיר בשום תענית צבור, חוץ מתשעה באב, שבשחרית מפטירים בו "אסוף אסיפם", ובמנחה מפטירים "שובה ישראל". וספרדי שנודמן לבית הכנסת של אשכנזים בתענית צבור במנחה, והזמינוהו לעליית שלישי שצריך להפטיר לפי מנהגם, נכון שיתחמק מלעלות לספר תורה. אבל אם כבר קראוהו בשמו יעלה ויפטיר בברכות, כיון שהם ברכות השבת.

בתאריך י"ז בתמוז נקבע בהלכה לצום במשך היום את תענית "שבעה עשר בתמוז". ביום זה החל תהליך החרבתו של בית המקדש על ידי נבוכדנאצר מלך בבל כאשר ביום זה הוא הצליח לפרוץ את חומותיה של ירושלים וחילות האויב נכנסו לתוכה. י"ז בתמוז הוא היום שפותח את "שלושת השבועות" - תקופת האבל הלאומי, שמגיעה לשיאה ביום תשעה באב שבו לדאבונו נשרף בית המקדש.

חמישה אסונות משמעותיים ומרכזיים התרחשו בהיסטוריה היהודית בימי י"ז בתמוז:

1. לוחות הברית הראשונים אותם קיבל משה רבנו בהר סיני, נשברו על ידו כאשר ירד מההר וראה את חטא העגל.
  2. קרבן ה'תמיד' אותו היו מקריבים מימי הקמת המשכן בתמידות וברצף פעמיים ביום, נאלץ להיפסק מאחר ובעקבות המצור והמלחמה לא נמצאו עוד בהמות להקרבה בירושלים.
  3. חומות ירושלים נפרצו, אירוע שקדם לחורבן בית המקדש השני (בשנת 70 לספירה).
  4. לפני המרד הגדול, שרף המצביא הרומאי אפוסטמוס, ספר תורה - אקט שמהווה תקדים לכל השריפות הנוראיות של ספרי קודש יהודיים במשך הדורות.
  5. צלם (פסל של עבודה זרה) הוצב בתוככי היכלו של בית המקדש - ביטוי מחוצף של חילול השם וקודשיו.
- בתחילה היה הצום מתקיים ביום התשיעי בתמוז, שהוא היום בו נפלה ירושלים בימי הבית הראשון (בשנת 586 לפנה"ס). אולם, לאחר שהיא נכבשה שוב בי"ז בתמוז - כיבוש שהוביל לחורבנו של בית המקדש השני - החליטו חז"ל לייחד צום אחד עבור כל אותם אסונות שאירעו בתאריך זה. וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, שנאמר: "שמחו את ירושלים וגילו בה כל-אהבה, שישו אתה משיוש כל-המתאבלים עליה".

הזמנים לפי לוח "אור החיים" המבוסס על פסקי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ניו יורק	באר שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	כניסת השבת
8:07	7:29	7:32	7:29	7:31	
9:14	8:19	8:22	8:19	8:22	יציאת השבת
9:38	9:14	9:18	9:14	9:17	רבינו תם

עלון העשירי משפדש לעילוי גשמת צדקת ר' אהרן אסתרוביץ ז"ל המנוח ז"ל נפטרה בפני הבורא תנועה"ה ולהלן גשמת צדקת אהרן ז"ל מרת מלך ז"ל בת אהרן ז"ל ש"ה נפטרה ביום א"י תשל"ה.

פְּרֶשֶׁת הַשְּׁבוּעַ
פִּינָחָם
(הכרזת תענית)

הַפְטָרָה
וַיֵּד ה' ה"י
מַלְכִים אִי יח'

תלמוד תורה לכנים
שיעורי תורה ויהדות לכנות
כולל זבית מדרש
כנסים תורניים
קירוב רחוקים
מכון הוצאת ספרים וחקר כתבי יד
דאגה לרווחת החיילים בצה"ל
עזרה לנוקמים
הדרכה רוחנית לעולים חדשים
מוקד עולמי לאמירת תהילים
שבועון תורני